

VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR ĮVAIKINIMO TARNYBA PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS

Biudžetinė įstaiga, Labdarių g. 8, LT-01120 Vilnius, tel. (8 5) 231 0928, el. p. info@vaikoteises.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188752021

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

2023-03-

Nr. S-

DĖL NUTARIMO PROJEKTO DERINIMO

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) 2023 m. kovo 14 d. gavo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pateiktą derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 29 ir 49 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 36⁶ straipsniu įstatymo projekto Nr. XIVP-2413“ projektą (toliau – Nutarimo projektas), kuris parengtas vykdant Ministrės pirmininkės pavedimą, įformintą Vyriausybės kanclerio 2023 m. kovo 3 d. rezoliucija Nr. 6R-2522, ir atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2023 m. kovo 1 d. sprendimą Nr. SV-S-838 „Dėl įstatymo projekto išvadų“, kuriuo prašoma Vyriausybės pateikti Seimui išvadą dėl Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 2, 29 ir 49 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 36⁶ straipsniu įstatymo projekto Nr. XIVP-2413 (toliau – Įstatymo projektas).

Tarnyba, susipažinusi ir įvertinusi Nutarimo projektą ir Įstatymo projektą, mato svarbą reglamentuoti ypatingą nepilnamečių apsaugą nuo seksualinio smurto ir įvairiapusę pagalbą ji patyrus.

Tarnyba pritaria Įstatymo projekto tikslui – užtikrinti, kad valstybės garantuojamą teisinę pagalbą baudžiamosiose bylose vaikams, patyrusiems seksualinį smurtą, teikiantys advokatai būtų specialiai parengti teikti teisinės paslaugas tokiose bylose.

Tarnyba, susipažinusi su Nutarimo projekto 2 punkte pateikta pozicija, jog *„trūksta motyvų ir argumentų, kodėl Įstatymo projektu papildomos priemonės siūlomos tik nepilnamečių, nukentėjusių nuo vieno pobūdžio nusikalstamų veikų, teisinės pagalbos efektyvumui didinti <...>“*, pažymi, kad nepaneigiant, jog visų rūšių smurtas turi trumpalaikes ir ilgalaikes pasekmes vaiko psichologiniam, emociniam, socialiniam bei fiziologiniam vystymuisi, tačiau seksualinis smurtas, jo laiku neidentifikavimas ir pagalbos ji patyrus nesuteikimas, neretai sukelia ypatingą žalą vaiko vystymuisi, beveik visais atvejais stiprias ir nuolatinės pasekmes. Be to, seksualinę prievartą dažnai lydi ir kitos smurto formos, baimės, gėdos ir kaltės jausmai.

Asmenys, patyrę seksualinę prievartą, įskaitant mėginimą išprievartauti ar prievartos aktą, dvigubai dažniau susiduria su psichikos sveikatos problemomis¹, nei to nepatyrę. Mokslininkai

¹ <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2012~1367180086343/J.04~2012~1367180086343.pdf>

teigia, kad esant seksualiniam smurtui prieš vaikus, šeimoje taip pat dažnai pasitaiko fizinis ir emocinis smurtas. Asmenims, kurie, būdami vaikai, nukentėjo nuo seksualinės prievartos, padaroma didžiulė žala psichinei sveikatai, socialiniams santykiams, tolesniam vystymuisi, įskaitant sumažėjusį gebėjimą pasitikėti, intymumo stoką vėlesniuose santykiuose, polinkį į pasyvumą ir seksualumo problemas. Vaikystėje patirta ir neatskleista seksualinė prievarta paveikia visas vaiko funkcionavimo sritis bei turi įtakos jo tolimesniam gyvenimui. Itin svarbu gebėti laiku identifikuoti seksualinės prievartos aukas ir suteikti savalaikę kompleksinę pagalbą.

Pagalbos centro „Užuovėja“ duomenimis, seksualinis smurtas dažniausiai prasideda labai ankstyvame amžiuje – dar tuomet, kai vaikas nepajėgia suprasti, kas vyksta, neturi tinkamų būdų parodyti bei pasakyti kitiems apie savo patirtis. Remiantis Vaikų, nukentėjusių nuo seksualinės prievartos, pagalbos centro statistikos duomenimis, ikimokyklinio bei pradinio mokyklinio amžiaus vaikai sudaro 62% visų į Pagalbos centrą „Užuovėja“ patenkančių vaikų. Seksualinis smurtas vis dar yra sunkiai atpažįstamas ir viena iš to priežasčių, kad neretais atvejais jis vyksta itin vaikui artimoje aplinkoje, o asmenys, kurie galėtų paliudyti, neretai būna smurtautojai arba bendrininkai. Valstybės psichikos sveikatos centras 2018 m. yra parengęs Smurto prieš vaikus diagnostikos metodines rekomendacijas², kuriose itin didelis dėmesys skiriamas seksualinio smurto atpažįstamumui. Jaunesnio amžiaus vaikams didesnis pavojus patirti seksualinį smurtą gali kilti dėl to, kad dėl savo amžiaus ir suvokimo ypatumų, vaikai ne visuomet geba suprasti ir įvertinti kito asmens elgesį, jo intencijas. Maža to, jaunesniu vaiku lengviau manipuliuoti, įtikinti jį, kad tai, kas vyksta, nėra smurtas (pavyzdžiui, smurtautojas pristato savo elgesį kaip žaidimą ar meilės išraišką) ar lengviau įbauginti vaiką, kad atsiskleidus apie smurtą laukia gąsdinančios pasekmės.

Kadangi smurtautojas dažniausiai yra asmuo iš artimos aplinkos, vaikas dažnai jaučiasi priklausomas, bejėgis kažką pakeisti, kyla ambivalentiškai jausmai (ir myli, ir pyksta ant artimojo, kuris smurtauja), apsunkinantys vaiko atsiskleidimą. Net ir suvokus smurto situaciją, jaunesnio amžiaus vaikams itin sudėtinga atsiverti apie patiriamą seksualinį smurtą – vaikai dažnai nemoka aiškiai įvardinti, kas nutiko, stinga visuotinai suprantamo žodyno apie kūną. Dėl šių priežasčių, ypatingai svarbią reikšmę turi ankstyva prevencinė veikla – nuo pat ankstyvos vaikystės svarbu su vaikais kalbėti apie kūną, kūno dalis bei jų funkcijas, su kūno saugumu susijusias taisykles bei aptarti pagalbos galimybes susidūrus su nemaloniu ir netinkamu kitų elgesiu.

Tarp paauglių dažnos pasekmės: seksualinis nepasitenkinimas, polinkis į paleistuvystę / palaidą gyvenimą, homoseksualumas ir padidėjusi reviktimizacijos rizika. Depresija ir mintys apie savižudybę ar bandymas nusižudyti taip pat yra dažnesni tarp seksualinės prievartos aukų, nei kitų grupių. Prievartos dažnis ir trukmė, smurto žiaurumas ir artimi santykiai su smurtautoju yra labiausiai žalingi ilgalaikio poveikio vaikui požiūriu. Dažnai tai turi neigiamą poveikį būsimame aukų santuokiniame gyvenime, tarpusavio santykiuose, tėvystėje. Pastebima, kad, siekiant įveikti su tuo susijusį potrauminį streso sindromą, linkstama į žalingą psichoaktyvių medžiagų naudojimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad vaikai, patiriantys seksualinę prievartą išgyvena itin stiprius nerimo, gėdos, liūdesio, pykčio jausmus, stipriai bijo atsiskleidimo pasekmių – galimo smurtautojo keršto, šeimos subyrėjimo, šeimos narių reakcijų, netikėjimo, nežinios dėl ateities, todėl neretai

² https://vpssc.lrv.lt/uploads/vpsc/documents/files/Leidiniai/Smurtas%20pries%20vaikus_WEB.PDF

seksualinės prievartos faktą laiko paslapyje. Dažnai vaikai savo seksualinės prievartos patirtis išreiškia netiesiogiai – per piešinius, seksualizuotą žaidimą, įvairias seksualinio pobūdžio užuominas, pakitusį elgesį ar emocinę būseną – savižalą, depresijos, nerimo simptomus, atsiradusias baimes. Todėl apsaugant vaiką yra itin svarbus šalia esančių žmonių – šeimos narių, mokytojų, su vaikais dirbančių specialistų jautrumas vaiko siunčiamiems signalams bei gebėjimas tinkamai reaguoti. Tuo tarpu nustačius, identifikavus tokio pobūdžio smurtą prieš vaiką, ypatingai svarbus ne tik savalaikės kompleksinės pagalbos organizavimas, bet ir valstybės garantuojamos pagalbos ir tinkamos vaiko apsaugos užtikrinimas.

Tarnybos vertinimu, vaikui, patyrusiam seksualinį smurtą, apsaugos, pagalbos organizavimui, jo interesų gynimui ir atstovavimui turi būti skiriamas ypatingas dėmesys, dėl itin skaudžių ir ilgalaikių pasekmių vaiko psichologiniam, emociniam, socialiniam bei fiziologiniam vystymuisi. Todėl manytina, kad papildomos priemonės, siekiant stiprinti teisinės pagalbos efektyvumą, ypatingai vaikams, nukentėjusiems nuo seksualinio smurto, gali būti laikytinos pagrįstomis ir būtinomis.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Direktorė

Ilma Skuodienė

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 188752021, Labdarių g. 8, LT-01120 Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Dėl Nutarimo projekto derinimo
Dokumento registracijos data ir numeris	2023-03-20 Nr. S-869
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Ilma Skuodienė, Direktorius
Sertifikatas išduotas	ILMA SKUODIENĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-03-20 17:06:52 (GMT+02:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2023-03-20 17:07:02 (GMT+02:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2020-07-08 10:54:20 – 2025-07-07 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA, VI Registru centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "DBSIS, Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, i.k.188774822 LT", sertifikatas galioja nuo 2022-05-19 16:48:06 iki 2025-05-18 16:48:06
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	–
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	DBSIS, versija 3.5.71
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2023-03-20 17:42:24)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2023-03-20 17:42:24 DBSIS